

Ірина Мацишина, к. політ. н.

Донецький національний університет імені Василя Стуса, Україна

ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИЙ ІМІДЖ УКРАЇНИ (1994 – 2004 рр.)

Iryna Matsyshyna, PhD in Political Science

Vasyl' Stus Donetsk National University, Ukraine

EXTERNAL POLITICAL IMAGE OF UKRAINE (1994-2004)

L. Kuchma's idea of the multi-vector foreign policy of Ukraine proves that the lack of a unified strategy for the development of the country provokes neighboring states to interfere in its internal affairs. And the lack of information protection contributes to the formation of the image of a scandalous country. Internal scandals that turned into international, political crises, threats, blackmail, lawsuits and physical destruction of opponents characterize the era of L. Kuchma's presidency as the establishment of a hybrid regime. The media, which should have been the mouthpiece of a democratic system, turned into a manual mechanism of influence. The protection of corporate and personal interests has led to the country losing its right to independence. And the symbolization of the political regime itself from the Western and Russian media formed a national trauma.

Keywords: Giurgiuilesti, Crimea, "chain-mail", L. Kuchma, Lazarenko, NATO, Tuzla.

Вступ. Зовнішня політика України мала кілька пріоритетів, які час від часу заперечували один одного і вказували, що приватні інтереси Президента Л. Кучми стояли над загальнонаціональними. Серія скандалів у середині країни перетворилася на міжнародні скандали, що призвело до знецінення рівного партнерства країни у міжнародних стосунках. Багатовекторність зовнішньої політики Л. Кучми пов'язана більше з тактичними умовами, які використовував Президент під час політичної кризи. Збалансованої стратегії, про яку час від часу декларувалося в офіційних промовах, не було.

Перші кроки на посту Президента продемонстрували, що Л. Кучма зовсім не збирається дотримуватися російських інтересів у своїй країні, що змусило Росію обирати інші методи впливу на Президента. Виявилось, що гучні заяви та звинувачення, які використовувалися до Л. Кравчука з новим лідером не спрацьовували. Коли було прийнято Конституцію, на Україну посипалися образи від російських депутатів, що «нова Конституція України, схвалена 28 червня, є «антиросійською та антируською»¹. У цей період газета «Аргументи та факти» пише про причетність українців до бойовиків Басаєва, які навчаються у школі терористів за 50 км від м. Бехрамшан².

Незадоволення висловлювала і Європа, яка підтримала Конституцію України, але критично поставилася до проведення всеукраїнського референдуму у квітні 2000 року. Західна Європа та США звинуватили владу у формуванні авторитаризму. Рада Європи вказувала на відсутність ґрунтовної правової бази для проведення референдуму і попередила про можливість призупинення України членства в Раді Європі. Тому зовнішня політика країни будувалася більше на пошуках сильного партнера, разом з яким можна було знизити рівень напруги у міжнародних стосунках, а як тільки вони знижувалися, цей партнер змінювався. Балансування між Європою та Росією було обумовлено серією скандалів, які спричинила сама українська влада. І які створили негативний образ країни у часи правління Л. Кучми.

Російські стосунки: від ЄП до конфлікту навколо Коса-Тузли. Відносини з Росією весь час перебувають у стані нестабільності, які більше демонструвалися з боку самої Росії. Російська

¹ *Україна молода* (1996, липень, 13), 66 (482), 2.

² *Аргументы и факты* (1996), 22 (815), 9.

мова, Крим, опозиційні парламентарі і вибори Президента з Західної України ставали приводом для відкритого втручання Росії у внутрішню політику України. На початку правління Л. Кучми головним рупором розколу України був Ю. Лужков, який відкрито заявляв, що Севастополь – це російське місто і завжди буде ним. 5 грудня 1996 р. Рада Федерації з ініціативи Лужкова визнала місто Севастополь частиною території Російської Федерації. Безумовно, відмовчування з боку української влади та бездіяльність СБУ вплинуло на те, що у листопаді 2004 р. під час Оксамитової революції, ходили чутки про приєднання т.зв. Новоросійської республіки до Росії, а на чолі поставити мера Москви. Юлія Мостова у статті «Країна ослабленого імунітету» у 1999 р. пише: «Принаймні більш-менш жорстка реакція МЗС України на адресу Лужкова не заважала Леоніду Кучмі відвідувати московську мерію та поглинати фазанів за одним столом з кривдником України»¹.

Після того, як Л. Кучма був обраний на другий термін Президентом, з 2000 р. розпочинаються спільні воєнні навчання. У газеті «Україна молода» друкується фото В. Путіна у літаку з пророкуючою назвою статті «Після Чечні – Україна». Мова йде про те, що під час спільних льотно-тактичних україно-російських навчань росіяни вперше приземлилися на базі українського авіаполку. І хоча йдеться про політ «у зв'язці», «політична доцільність влаштування таких україно-російських навчань саме зараз вельми сумнівна. Хоча б з огляду на те, що Росія, по суті, перебуває у стані війни, в якій авіація бере найактивнішу участь: бомбардувальники й ракетноносці “практикуються” на чеченських містах і селах практично щодня»².

Перший конфлікт з Росією стався після того, як 4 жовтня 2001 року над Чорним морем було збито російський літак Ту-154 авіакомпанії «Сібір», який летів з Тель-Авіву до Новосибірську. Загинули 12 членів екіпажу та 66 пасажирів. На борту літака, окрім росіян, перебували й громадяни Ізраїлю. До того часу, поки не почалося розслідування, представники України заперечували свою причетність до трагедії. Американці своїми супутниками відстежили випуск ракети, а потім зробили припущення, що це можливо Україна зробила. Ігор Ларичев, офіцер прес-служби військово-морських сил Росії, нібито заявив, що це українська ракета. А потім інформаційна агенція France-Presse з посиланням на нього оприлюднила його визнання. І хоча прес-служба і спростувала все, механізм було запущено. Українська влада змушена була зізнатися у причетності до катастрофи. Після публічного оприлюднення фактів, які свідчили про невдалі навчання сил протиповітряної оборони України, міністерство фінансів України зобов'язалося сплатити 41,622 мільйона гривень (7,85 млн дол.) з резервного фонду Державного бюджету кожному спадкоємцю пасажирів літака Ту-154, який збила українська ракета. Міністра оборони України Олександра Кузьмука було знято з посади. (Але у вересні 2004 р., щоб отримати на крайній випадок підтримку військових у протистоянні з опозицією, О. Кузьмук був поновлений на посаді міністра оборони, змістивши Є. Марчука).

Перманентні союзні стосунки з Росією базувалися на необхідності підтримки у боротьбі з опозицією. Для Росії теж було важливо, щоб в Україні при владі знаходилися лояльні сили, спроможні виконувати та захищати її інтереси на Заході. Тому у 2003 р. Л. Кучма, вперше за історію існування СНГ стає керівником цього союзу. В журналі «Корреспондент» у лютому 2003 р. виходить стаття під назвою «Кучма став наступником Путіна»: «Леонід Кучма став першим неросіянином, який зайняв пост керівника Співдружності Незалежних Держав. Протягом 11 років незмінними лідерами СНД були президенти Росії Борис Єльцин, а потім Володимир Путін. Обрання Кучми лідером СНД – оцінка значної ролі України в співдружності і визнанні авторитету українського Президента»³. Про цей факт українці дізналися випадково, коли російське телебачення показало святкування Дня захисника у Росії, де український Президент покладав квіти до пам'ятника невідомому солдату. «Політично стурбовані телемани, які розслабилися у кріслах, навіть не встигли задуматися над тим, день захисника власне якої Вітчизни святкують президенти України, Казахстану та Білорусі у столиці Росії, як їм все доступно пояснили: ці чотири держави починають новий етап економічної інтеграції, а їхні Лідери сповнені рішучості створити Єдиний економічний простір. Причому все повинно відбуватися дуже швидко»⁴.

Але після урочистого підписання Л. Кучмою договору щодо участі України в ЄЕП, почалося протистояння у Керченській протоці через острів Коса-Тузла. Росіяни збиралися його з'єднати

¹ *Дзеркало тижня* (1999), 4 (225), 1.

² *Україна молода* (2000, квітень, 08), 65 (1385), 1.

³ *Корреспондент* (2003, лютий, 04), 4 (43), 5.

⁴ *Дзеркало тижня* (2003), 8, (433), 1.

з дамбою Таманського півострова. За три тижні кризи ніяких рішучих дій з боку Л. Кучми не було. Позиція Москви була в тому, що дно повинно бути розділене, включаючи нафтогазові ресурси як частину цього дна, а акваторія повинна бути загальною. У той же час, українська сторона наполягала на проходженні кордону по воді. Коли Л. Кучма був з робочим візитом у Дніпропетровську і йому поставили питання щодо конфлікту навколо острова, він сказав: «Хороший сусід так не поступає»¹. Хоча багато хто з аналітиків тоді вважав, що справжня причина конфлікту на острові є спроба Москви збільшити свою роль у внутрішніх подіях в Україні, коли опозиційні сили стали набирати політичну вагу. Володимир Полохало, науковий співробітник Інституту світової економіки та міжнародних відношень Національної академії наук України прокоментував конфлікт так: «Це пов'язано саме з тим, як зараз позиціонує себе Росія в євразійському просторі», – говорить Полохало. Політолог вважає, що вона розраховувала на відсутність консолідації в українській еліті у зовнішньополітичних пріоритетах².

Західна Європа та США: від торгівлі зброєю до українського батальйону. У 1999 р. над Україною нависла загроза виключення з Ради Європи. Ханне Северінсен з Данії, член моніторингового комітету Парламентської Асамблеї Ради Європи, виступила зі звинуваченням в Україні відсутності свободи слова, вказуючи на складні умови журналістів, яких залякують та вбивають. Вона додала, що так і не отримала коментар від українського міністра внутрішніх справ після доповіді щодо жорстких дій міліції. І третя проблема, на яку вказала представник Данії – це відсутність демократичного місцевого самоврядування, які підміняються місцевою представницькою владою.

У березні 2002 р. народний депутат України Олександр Жир виступив у парламенті зі звинуваченнями Президента у причетності до незаконного продажу «Кольчуги» Іраку. Через кілька днів в автокатастрофі гине Валерій Малей, колишній керівник «Укрспецекспорту», за часів якого і стався цей продаж. Вже у квітні інтернет-газета «Українська правда» оприлюднила розшифровку фрагмента записів майора Миколи Мельниченка, де мова йшла про продаж «Кольчуги» до Іраку у бесіді між Л. Кучмою та В. Малейем. А коли у травні М. Мельниченко повідомив, що передав міністерству юстиції США записи, які свідчать про причетність Л. Кучми до торгівлі зброєю, стався міжнародний скандал. Обурення Заходу та США навколо продажу Іраку радіолокаційних комплексів, які фіксували американські літаки-невидимки, призвели до ізоляції України на міжнародній арені. МЗС все спростовувало, посилаючись на документи, що Україна продала зброю не Іраку, а Ефіопії. Президент України припиняє виїжджати до Європи, тому що весь час змушений там виправдовуватися у своїй непричетності до продажу.

На Празькому Саміті НАТО у листопаді 2002 р., куди Л. Кучма поїхав з надією налагодити стосунки. І вперше в історії цієї організації було використано французьку мову для розміщення за круглим столом. Замість того, щоб сидіти поруч з Президентом США та Прем'єр-міністром Сполученого Королівства, його сусідами виявилися представники Туреччини та Туркменістану. І хоча ретельна перевірка, яка була проведена Організацією Об'єднаних Націй, не виявила жодних фактів, які давали б привід говорити про нелегальний продаж Україною зброї і військової продукції до Іраку, Президент України опинився у публічному символічному приниженні.

Війна в Іраку та відправка українського батальйону з радіаційного, хімічного та бактеріологічного захисту трохи виправила ставлення до України з боку Європи та Америки. У серпні 2003 р. журнал «Корреспондент» з посиланням на американську газету The Washington Post друкує замітку під назвою «США змінюють ставлення до України». Журналістка Сьюзан Глассер пише: «Добровольці хизуються у новісіньких камуфляжних, спеціально призначених для пустелі, шоломах і стогнуть під незвичною вагою амуніції, яку їм доведеться носити, щоб бути готовими до небезпек, які ховаються у Південному Іраку. Але у них немає нічого з високотехнологічного озброєння американських морських піхотинців, яких вони змінять в провінції Васіт. Все, чим володіють українці, – це застаріла радянська зброя»³. Цей журнал пише і про те, що в самій Україні населення не підтримує присутність своїх військ в Іраку. «Тим часом громадяни України як і раніше негативно ставляться до відправки українського контингенту в Ірак. Як показали результати соціологічного опитування, проведеного Центром соціального

¹ *Дзеркало тижня* (2003), 40 (465), 1.

² *Корреспондент* (2003, листопад, 1), 42 (81), 18.

³ *Корреспондент* (2003, серпент, 5), 30 (69), 19.

прогнозування, 77,2% українців не підтримують присутність українських солдат в Іраку. А позитивно до цього ставляться лише 17,1% опитаних»¹.

Але в той час, як Україна вступила до антиіракської коаліції, Л. Кучма робить крок і до союзу з Росією. Оскільки ідея спільного державотворення на рівні СНД була знецінена, у 2002 р. за ініціативи Росії розпочинається курс на створення ЄЄП, керівництво яким базувалося на пропорційних умовах внесків з кожної держави у спільну економіку: Росія – 50%, Україна – 25%, Казахстан – 15%, Білорусь – 10%. Відповідальність за підготовку країни до вступу у ЄЕС була покладена на першого віце-премер-міністра Миколу Азарова.

Конфлікт навколо Тузли з Росією підштовхнув Л. Кучму у квітні 2004 р. підписати договір про спільні навчання та воєнні операції України з країнами НАТО. У зв'язку з цим Росія категорично стала вимагати від України попереднього узгодження з нею питань взаємин з НАТО. Вступ до НАТО прибалтійських держав наблизив воєнний Альянс впритул до кордонів Росії, а дозвіл Україні на перебування на її території іноземних збройних сил, став черговим протестом МІД Росії проти України. Тому, коли народний депутат України, лідер опозиційного блоку Юлія Тимошенко була викликана до Москви на допит – це була відкрита спроба контролювати Україну заради власних інтересів. Росія її звинуватила в організації дачі хабарів п'яти офіцерам Міністерства оборони Росії.

Тайвань: від нелегального поставника зброї до П. Лазаренка. 2 березня 1997 р. тайванська газета «Independent Morning Post» друкує журналістське розслідування, де посилаючись на секретну доповідь тайванської розвідки, Україну звинувачують у торгівлі бойовими отруйними речовинами для Китаю, виробництво яких давно заборонено. На наступний день цю статтю передрукують відомі міжнародні видання. Як пише «Дзеркало тижня» «Версія газети така. Зарин, проданий Україною, належав колишньої Радянської армії і таємно зберігався на складах на українській території. Наша країна змушена була терміново продати отруйну речовину через побоювання, що її могла виявити одна з груп міжнародних інспекторів, яка здійснює контроль за дотриманням конвенції про заборону хімічної зброї»². Через те, що продаж був таємним, ніяких документів не було, але тайванська розвідка це виявила. Саме через відсутність документів українське посольство спростувало це звинувачення, вказуючи на те, що між Китаєм і Тайванем міжнародний вектор України схиляється в бік Китаю. І Тайваню це не подобалося.

Образ скандальної країни, яка не визнає власних помилок перетворило Україну на державу, яку звинувачували у багатьох протиправних діях. У 1999 р. МІД Сьєрра-Леоне відкрито заявив, що українські найманці воюють на його території проти законного уряду. А у 2000 р., коли затонув російський підводний човен «Курськ» Росія намагалася звинуватити українські бомбардувальники, які були неподалеку на навчаннях, що це сталося з їхньої вини. У 2002 р. у доповідях Ради Безпеки ООН згадуються факти нелегальних поставок зброї та боєприпасів, з України в Анголу, Сьєрра-Леоне та Ліберію. Фігурує прізвище Леоніда Мініна – продавця нафти з ізраїльським громадянством, але вихідця з українського міста Одеси, в тому, що саме він зіграв найважливішу роль в постачаннях з України зброї.

З другого боку, скандал навколо фігури українського экс-прем'єра Павла Лазаренка продемонстрував світовій спільноті корупційність української влади. Судова справа № 000248, яка велася Сполученими Штатами за кілька років зменшилася з 53 пунктів звинувачень на 23. Але федеральний суддя Сан-Франциско Мартін Дженкінс визнав мету особистого збагачення П. Лазаренка, діяльність якого пов'язана з хабарами.

Румунія. Молдова. Польща: від Джурджулешти до Волині. Черговий морський конфлікт виник і з сусідньою країною Румунією через острів Зміїний у 2001 р. Коли на шельфі навколо Зміїного знайшли величезні поклади нафти та газу, Румунія стала наполягати на тому, що це морська скеля. Таке трактування в кілька разів зменшувало розміри континентального шельфу і територіальних вод навколо Зміїного, який належав Україні. Україна вимагала визнати острів Зміїний саме островом. Конфлікт було перенесено до Міжнародного суду ООН 16 вересня 2004 р.

Між Україною та Молдовою у 1992 р. було підписано договір про непорушність кордонів, але проблема внутрішнього використання деяких доріг залишилася у зв'язку з тим, що вони перетинали кордон між двома країнами. У додатковому протоколі передбачалося, що Україна мала отримати

¹ *Корреспондент* (2003, вересень, 12), 35 (74), 6.

² *Дзеркало тижня* (1997), 10 (127), 2.

острів Нішаліу, молдавську ділянку дороги Одеса-Рені та прилеглі селища Пісцикола, Пешуня, Абдіу, Байбол у обмін на відповідну територію біля молдавського села Джурджулешти та українського міста Рені. Тут Молдова планувала побудувати нафтотермінал. Але пізніше Молдова заблокувала цей протокол у зв'язку з тим, що територія біля села Джурджулешти і так належала Молдові і без двосторонніх угод була передана Україні. Внаслідок довгих переговорів, у лютому 2002 р. Молдова отримала частину українського берега Дунаю (біля села Джурджулешти), а Україна 7,7 км дороги в районі населеного пункту Паланки. Таким чином, Україна відкрила для Молдови доступ до моря, а на трасі Одеса-Рені досі знаходяться митні та прикордонні пости Молдови. Ще у ті часи українські експерти говорили про нерівноцінний обмін, застерігаючи, що молдавський нафтотермінал буде не тільки екологічною загрозою для України, але й вплине на падіння морської галузі України. У 1998 р. газета «Україна молода» пише про те, що «Україна знов сама себе кинула». «Обмін прикордонними територіями між Україною та Молдовою не є рівноцінним, вважає багато хто в Києві»¹. За підтримки Румунії Молдова отримала кредит від МВФ і побудувала нафтотермінал, а рівень і статус дороги в районі села Паланки так і залишився у занедбаному стані.

Президент Польщі Олександр Квасневський виконував роль посередника між Україною та Східною Європою, коли необхідно було примірити обидві сторони. А внутрішні стосунки між двома країнами формувалися скрізь питання трагедії на Волині. У травні 2002 р. між двома країнами виникнув конфлікт, пов'язаний з історичними подіями двох націй початку ХХ століття. Президент Польщі Олександр Квасневський скасував заплановану на 21 травня зустріч у Львові з Президентом України Леонідом Кучмою. В цей день у Львові повинні були відкрити пам'ятну дошку на польській частині Личаківського цвинтаря, де поховані поляки, що билися проти українців в 1918-20 роках. Зустріч була приурочена відкриттю кладовища до п'ятиріччя підписання українсько-польської декларації щодо порозуміння та єднання. О. Квасневський пов'язав скасування свого візиту з прийнятим напередодні рішенням Львівської міської ради, яка погодилася з відкриттям цвинтаря польським солдатам. Але відмовилася затверджувати запропонований польською стороною напис на пам'ятнику. Згідно з рішенням, напис на братській могилі кладовища мав бути таким: «Невідомим польським солдатам, загиблим за Польщу в 1918-1920 роках» – без слів «геройчно» і «незалежність», на яких наполягала Польща. Український Президент з його авторитарним підходом до правління вперше зіткнувся з протидією української західної громади, на бік якої встала місцева влада. Але питання щодо напису навколо «Цвинтаря Орлят» так залишилося відкритим для наступного Президента України. Порозуміння керівники двох країн знайшли навколо Волинської трагедії, але дії українського Президента на Заході України були зустрінуті з обуренням. Оскільки думка Президента йшла в розріз зі ставленням до цього питання населенням Волині. У лютому 2003 р. відбулася зустріч з польським Президентом Олександром Квасневським та Леонідом Кучмою у карпатському селі Гута, де керівники двох країн вшанували пам'ять двох народів. Л. Кучма дуже обережно заявив, що «моя особиста позиція, позиція голови країни полягає в тому, що злочини проти людства не можуть мати ніяких аргументів для виправдання. Тут необхідно встановити історичну правду»².

11 липня 2003 р., з нагоди 60-річчя з днів трагічних подій на Волині Президенти Леонід Кучма і Олександр Квасневський знов зустрілися в селі Павлівка, Волинської області. Напередодні зустрічі Папа Римський Іоанн Павло II закликав поляків і українців до примирення. Парламенти двох країн синхронно прийняли спільну заяву у якій наголошувалося, що події на Волині були трагічними для обох народів.

Від НАТО назад до Росії

Наприкінці свого терміну правління Л. Кучма відмовляється від зближення з Європою і повертається до союзу з Росією. Опозиційний рух, який пішов не за сценарієм Адміністрації Президента, вплинув на авторитарне рішення гаранта Конституції. Загальноважливе питання майбутнього країни вирішилося кулуарно, без інформаційного освітлення. Майже місяць знадобився Президенту, щоб змінити вектор міжнародної політики без залучення фахівців, громадських слухань чи, навіть, проведення референдуму. У порівняльній таблиці Указів Президента, жирним шрифтом виділено фрази, які було пізніше виключено (таблиця 1).

¹ *Україна молода* (1998, серпень, 20), 159 (981), 1, 4.

² *Дзеркало тижня* (2003), 6 (431), 1.

**Зміни пріоритетів відносин з НАТО на прикладі Указів
Президента Л. Кучми. 2004 р.**

<p align="center">Указ Президента України «Про Военну доктрину України». 15 червня 2004 року. № 648/2004¹</p>	<p align="center">Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 липня 2004 року "Про дальший розвиток відносин з НАТО з урахуванням результатів засідання Комісії Україна – НАТО на найвищому рівні 29 червня 2004 року"». 15 липня 2004 року. №800/2004²</p>
<p>Зміцнення довіри між державами, послідовне зниження загрози використання військової сили, проведення політики євроатлантичної інтеграції, кінцевою метою якої є вступ до НАТО, як основи загальноєвропейської системи безпеки.</p>	<p>2. Внести, враховуючи цілі та завдання державної політики з євроатлантичної інтеграції на нинішньому етапі, результати засідання Комісії Україна – НАТО на найвищому рівні 29 червня 2004 року, зміни до Военної доктрини України... <i>абзац другий пункту 9:</i> – «зміцнення довіри між державами, послідовне зниження загрози використання військової сили, проведення політики євроатлантичної інтеграції».</p>
<p>В умовах сучасної військово-політичної обстановки інтереси національної безпеки України зумовлюють істотне поглиблення відносин з НАТО і ЄС. Виходячи з того, що НАТО і ЄС є гарантами безпеки і стабільності в Європі, Україна готується до повноправного членства в цих організаціях.</p>	<p><i>Абзац другий пункту 16:</i> «В умовах сучасної військово-політичної обстановки інтереси національної безпеки України зумовлюють істотне поглиблення відносин з НАТО і ЄС як гарантами безпеки і стабільності в Європі...».</p>
<p>Активізація євроатлантичної інтеграції України з орієнтацією на вступ до НАТО як основи загальноєвропейської системи безпеки та пов'язане з цим глибоке реформування оборонної сфери держави відповідно до європейських стандартів належать до найважливіших пріоритетів як зовнішньої, так і внутрішньої політики.</p>	<p><i>Абзац третій пункту 16:</i> «Активізація євроатлантичної інтеграції України, в тому числі шляхом глибокого реформування оборонної сфери держави відповідно до європейських стандартів, належить до найважливіших пріоритетів як зовнішньої, так і внутрішньої політики».</p>

Висновки. Україна у виступах європейських політиків часів правління Л. Кучми виглядала як ядерний монстр, свідомий розплідник радіації, країна Лазаренка. «Багато засобів масової інформації, такі як "Нью-Йорк таймс", "Вашингтон пост", "Файненшл таймс", "Волд-стріт джорнел" подібний стан в Україні пов'язували безпосередньо з ім'ям нинішнього прем'єр-міністра», – пише газета «Дзеркало тижня» у 1997 році³. Ця ж сама газета піднімає питання про формування позитивного іміджу країни,

¹ *Наказ про Военну доктрину України 2004* (Президент України). Офіційний сайт Верховної Ради України <<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/648/2004/ed20040715>> (2018, червень, 10).

² *Наказ про рішення Ради національної безпеки і оборони України 2004* (Президент України). Офіційний сайт Верховної Ради України <<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/800/2004/ed20040715>> (2018, червень, 10).

³ *Дзеркало тижня*. 1997, № 12(129), 2.

який необхідно створювати та розповсюджувати за кордоном, необхідно захищати інформаційний простір України. Тому, що інші країни це роблять за нас. «За світовими агентствами України знають як країну, де вирує холера, сальмонельоз, туберкульоз, дифтерія, сибірська виразка, шапти, які вибухають та ЧАЕС, а одне з великих міст затоплено фекаліями»¹. У 1999 році і газета «День» вказує на образ українця, який сформовано закордонними ЗМІ. Він пов'язаний з Чорнобильською АЕС, київським «Динамо», Сергієм Бубкою, братами Кличками. «А також усі чули про українську мафію, “справу Лазаренка”, величезну корупцію та вкрай погану економіку. Здебільшого Україна розташована в свідомості середнього європейця в тіні Росії, якої він побоюється через її ядерний арсенал, яку він засуджує за чеченську кампанію, але яку він поважає як значну світову потугу»².

Зовнішня політика України часів Л. Кучми виявила кілька особливостей, які з часом позначаються на майбутній історії країни:

– по-перше, з'ясувалося, що головними рятівниками міжнародної репутації країни можуть бути військові. Їхня присутність в Іраку та співпраця з антиіракською коаліцією не припинялася навіть в період загострення відносин в кінці 2002 року;

– по-друге, конфлікт навколо острова Коса-Тузла продемонстрував, що стосунки між так би мовити «братніми славянськими народами» можливі і на рівні військового протистояння. І вперше такий сценарій було продемонстровано саме тоді, коли українська влада підписала договір про вступ до ЄП. Поведінка самого Л. Кучми та майже відсутність коментарів від нього з приводу цього конфлікту, свідчить про психологічну розгубленість та розчарування південним сусідом;

– по-третє, зміна пріоритетів зовнішньої політики в залежності від власних інтересів Л. Кучми позначається на образі країни, яка не має національної стратегії зовнішньо-політичного розвитку. Вже в кінці свого президентського терміну Л. Кучма відмовляється від інтеграції в ЄС і НАТО.

Перемога співачки Руслани Лижичко на 49-у пісенному конкурсі «Євробачення-2004», спортивні досягнення на світових змаганнях, присутність 1690 українських військових в антиіракській коаліції сприяли зниженню міжнародної напруги по відношенню до України, але ще довгий час країні доведеться виборювати свій скандальний імідж після епохи Л. Кучми.

References:

1. *Ukrayina moloda* (1996, July, 13), 66 (482). [in Ukrainian].
2. *Argumenty i fakty* (1996), 22 (815). [in Russian].
3. *Dzerkalo tyzhnya* (1999), 4 (225). [in Ukrainian].
4. *Ukrayina moloda* (2000, April, 08), 65 (1385). [in Ukrainian].
5. *Korrespondent* (2003, February, 04), 4 (43). [in Ukrainian].
6. *Dzerkalo tyzhnya* (2003), 8 (433). [in Ukrainian].
7. *Dzerkalo tyzhnya* (2003), 40 (465). [in Ukrainian].
8. *Korresponden* (2003, November, 01), 42(81). [in Russian].
9. *Korrespondent* (2003, August, 05), 30 (69). [in Russian].
10. *Korrespondent* (2003, September, 12), 35 (74). [in Russian].
11. *Dzerkalo tyzhnya* (1997), 10 (127). [in Ukrainian].
12. *Ukrayina moloda* (1998, August, 20), 159(981). [in Ukrainian].
13. *Dzerkalo tyzhnya* (2003), 6 (431). [in Ukrainian].
14. *Nakaz pro Voyennu doktrynu Ukrayiny 2004* (Prezydent Ukrayiny). [Decree On the Military Doctrine of Ukraine 2004 (the President of Ukraine)]. *Ofitsiyyny sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine] <<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/648/2004/ed20040715>> [in Ukrainian]. (2018, June, 10).
15. *Nakaz pro rishennya Rady nacional'noyi bezpeky i oborony Ukrayiny 2004* (Prezydent Ukrayiny). [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine 2004 (the President of Ukraine)]. *Ofitsiyyny sayt Verkhovnoyi Rady Ukrayiny* [The official website of the Verkhovna Rada of Ukraine]. <<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/800/2004/ed20040715>> [in Ukrainian]. (2018, June, 10).
16. *Dzerkalo tyzhnya* (1997), 12 (129). [in Ukrainian].
17. *Dzerkalo tyzhnya*, (1997), 24 (142). [in Ukrainian].
18. *Den`* (1999), 237 (774). [in Ukrainian].

¹ *Дзеркало тижня*. 1997, № 24(142), 4.

² *День*. 1999, № 237(774), 1.